

Роль самоосвітньої і методичної роботи педагога у підвищенні якості освіти

Освіта – найвеличніше
з усіх земних благ,
але тільки тоді, коли
вона найвищої якості.
Інакше вона абсолютно
даремна.

P. Кіплінг

На сучасному етапі, коли іде розвиток науково-технологічних процесів, рівень та якість підготовки кадрів стає найважливішим чинником і необхідною передумовою ефективного вирішення завдань розвитку економіки України. Сучасні економічні та соціально-політичні умови потребують працівника «нового типу» – професійно і соціально мобільного, такого, який має глибокі професійні знання з інтегрованих професій, володіє економічними і правовими знаннями, здатний до технічної та соціальної творчості, самовдосконалення, готовий до роботи при різних формах організації праці та виробництва в умовах конкуренції. Тож перед професійно-технічною освітою постало нове завдання – підготовка конкурентоздатного на ринку праці висококваліфікованого робітника, здатного самостійно отримувати знання і застосовувати способи виконання професійної діяльності в мінливих соціально-економічних умовах.

Для розв'язання означених завдань ПТНЗ потрібен ерудований, творчий педагог, здатний орієнтуватися у нестандартних умовах і готовий швидко реагувати на зміни змісту професійної освіти і навчання, який має бути готовим до управління педагогічним процесом, створення необхідних психолого-педагогічних умов для навчання та виховання учнівської молоді, організації освітнього процесу відповідно до вимог державних стандартів, впровадження сучасних педагогічних і виробничих технологій, методик моніторингу тощо.

У зв'язку з цим сучасні соціально-економічні зміни у суспільстві визначили принципово нові підходи до змісту професійно-технічної освіти, технологій навчання і результату професійно-педагогічної діяльності педагогічних працівників ПТНЗ.

Якісний рівень освіти, забезпечується за допомогою відповідних механізмів, що отримали назву моніторингу, який розуміється як система збирання, опрацювання та розповсюдження інформації про діяльність освітньої системи, що забезпечує безперервне відстеження її стану і прогноз розвитку.

Проаналізувавши рівень роботи за останні роки, можна сказати, що впровадження інноваційних технологій у навчальний, виховний та виробничий процес ліцею позитивно позначилося на формуванні професійної майстерності педагогів, створило сприятливі умови для розвитку творчого потенціалу наших педпрацівників, їхнього саморозвитку, й самовдосконалення.

Для того щоб підвищити свою фахову майстерність педпрацівника необхідно займатись самоосвітою.

Займаючись самоосвітою, я як викладач сама визначаю напрям і зміст своєї роботи. Свою самоосвітню роботу планую в індивідуальному плані, де зазначено зміст і форми діяльності, термін виконання й позначка про його виконання.

З досвіду роботи я переконана, що основне завдання сучасної освіти – формування творчої інтелектуально розвиненої ініціативної особистості, виховання свідомого громадянина. Роботу свою я пов'язую із загальною проблемою над якою працюю: «Використання нових інформаційних технологій на уроках з метою підвищення ефективності викладання навчальних предметів».

Творчі напрацювання, моніторинг навчальних досягнень учнів, матеріали для участі в науково - практичних конференціях, матеріали відкритих уроків я і як мої колеги накопичую в особистих папках – портфолію. Це дозволяє спостерігати зміни майстерності мене як педагога.

На мою думку сучасний педагог повинен мати високий рівень культури, освіченості, інтелігентності, професійної компетентності та бути здатним забезпечити різнобічний розвиток людини як особистості й найвищої цінності суспільства.

Я переконана для успішної самоосвіти потрібно мати індивідуальну освітню програму.

Мета індивідуальної освітньої програми – створення засобами свого навчального предмету такої системи освіти, суттєвою ознакою якої є впровадження педагогічних інновацій, що сприяють покращенню освітнього процесу.

Структура освітньої програми вчителя може складатись із трьох взаємопов'язаних частин:

- аналіз освітньої ситуації;
- концепція;
- план реалізації концепції.

Аналіз освітньої ситуації й особливості вивчення предмет, який викладає вчитель, передбачає:

- визначення тенденції змін змісту та якості освітніх послуг учителя;
- виявлення зовнішніх і внутрішніх ресурсів навчання, особливостей програмного забезпечення курсу;
- визначення ефективних способів організації навчального процесу, перспектив професійної підготовки викладача.

Результатом самоосвітньої діяльності педагогічних працівників можуть бути:

- результати ЗНО випускників із цього предмета;
- результативність участі учнів у олімпіадах, виставках, оглядах, фестивалях та конкурсах;
- будь – які форми пропаганди та поширення досвіду роботи педагога: публікації в періодичних виданнях, виступи та творчі звіти на педагогічних радах, семінарах на засіданнях методичних комісій, науково - практичних конференціях та педагогічних читаннях;
- підготовка навчально - методичних та методичних рекомендацій, посібників, випуск збірок, альманахів;
- підготовка рефератів для курсової перепідготовки.

Підсумком роботи стає творчий звіт педагога – форма методичної роботи, направлена на розвиток ініціативи педагога, узагальнення і поширення його досвіду, зростання авторитету.

В умовах нового етапу реформування професійно-технічної освіти України, оновлення змісту, форм і методів навчання, запровадження інноваційних педагогічних технологій у навчально-виробничий процес ПТНЗ значно зростає роль методичної роботи, яка забезпечує підвищення педагогічної майстерності й є суттєвим чинником у підвищенні методичної компетентності педагогічних працівників.

Однією з основних складових їх професійно-педагогічної діяльності є методична компетентність, яка є стрижнем інтеграції фахових та психолого-педагогічних знань, умінь і здатностей.

Аналіз психолого-педагогічної літератури та практики організації методичної роботи показав, що означена проблема цікавила і цікавить як науковців, так і практиків. Професійно-важливі якості педагога професійно-технічних навчальних закладів досліджувалися А.М. Алексюком, В.П. Беспальком, В.В. Безруковою, І.Б. Васильєвим, Є.Ф.Зеєром, О.А. Макаренко, Н.Г. Ничкало, Л.З. Тархан, Ю.І. Торбою, Л.І. Шевчук, О.І. Щербак; психолого-педагогічні основи формування компетентності педагога закладів ПТО розглянуті в працях С.Я.Батишева, А.П. Біляєвої, Е.Ф. Зеєра, Н.В. Кузьміної, О.Е. Коваленко; розвиток методичної компетентності (С.У. Гончаренко, В.О. Радкевич, О.Е. Коваленко); розвиток професійної компетентності педагогів у системі методичної роботи на рівні навчального закладу (В.В. Олійник, М.І.Кравцов, В.С. Пікельна, М.М. Поташник, Л.Л.Сушенцева, Т.І. Сущенко,

О.О.Юртаєва); розвиток професійної компетентності педагогів під час курсової підготовки (С.Я.Батишев, Г.Г.Браже, В.І. Бондар, І.М. Ващенко, А.О.Вербицький, І.П. Жерносеєк, Б.Б. Исправніков, В.І. Кучинський, В.М.Максимова, В.І. Маслов, М.М. Нечаєв, А.С. Нікуліна, С.О. Заславська, Е.М.Соф'янц, В.О. Скакун, В.Г.Ушаков, В.А. Юрасов); розвиток професійної компетентності у самоосвітній роботі (У.А. Архіпова, В.А.Козаков, Я.Л.Коломінський та інші).

Незважаючи на певні досягнення науковців у розробленні даної проблеми, сьогодні існує цілий ряд суперечностей між:

- рівнем розвиненості педагогічної науки, культури, соціальної сфери, виробництва і професійною кваліфікацією педагогів, особливо професійного навчання;
- наявністю інженерно-педагогічної освіти в педагогів і новими постійно зростаючими вимогами ринку праці до їх педагогічної діяльності;
- вимогами суспільства до психолого-педагогічної підготовленості педагогів системи ПТО та низьким рівнем їх методичної компетентності;
- вимогами сучасного інформаційного суспільства й невідповідністю педагогів до цілеспрямованого застосування в професійній діяльності сучасних інформаційних технологій навчання;
- швидкістю інноваційних виробничих перетворень і рівнем творчого використання наукових досягнень у діяльності педагогів системи ПТО;
- потребами педагогічної науки в об'єктивному осмисленні історичного досвіду розвитку професійної компетентності педагогів професійного навчання й досягнутим рівнем дослідженості проблеми і реальною педагогічною практикою.

Вирішення зазначених протиріч вимагає від педагогічних працівників, які здійснюють підготовку фахівців для різних галузей виробництва, переосмислення своєї Я-концепції, об'єктивно-адекватній переоцінки існуючих

психолого-педагогічних знань, умінь, навичок і здатностей, сьогодні до них висуваються високі вимоги щодо професійно важливих й особистісних якостей,

відповідно вони мають бути не лише висококваліфікованими спеціалістами під час викладання свого предмета, а й людиною високої культури.

Статус педагога професійної підготовки як

професіонала й культуротворчої постаті визначається рівнем сформованості його компетентності. Радикальне підвищення професіоналізму, поєднання його

із методичною культурою вимагають від нього різнобічної розвиненості, формування гуманістичної педагогічної позиції на основі єдності лінгвістичної,

професійної, суспільно-економічної видів компетентності.

Аналіз наукових праць дає змогу стверджувати, що методична компетентність є обов'язковою компонентою професійно-педагогічної компетентності педагогів професійного навчання, зміст якої складають: володіння різними методами навчання, методичними прийомами, підвищення рівня загальнодидактичної та методичної підготовленості педагога до організації навчально-виховної та навчально-виробничої діяльності, обміну досвідом членами педагогічних колективів, пропаганда перспективного педагогічного та виробничого досвіду тощо.

Методична компетентність дає можливість реалізувати професійно-педагогічну культуру педагога, задовольнити потреби розвитку як окремих фахівців, так і педагогічного колективу у постійному підвищенні фахового рівня в системі методичної роботи.

Аналіз літературних джерел, наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених дав змогу виявити спільні підходи до формування методичної компетентності педагогів професійного навчання в цілому [8,11,13,15]. На основі цих підходів можна визначити основні завдання методичної роботи:

- організаційно-методичне забезпечення програм розвитку ПТНЗ;
- удосконалення змісту, форм і методів навчання та виховання учнівської молоді;
- забезпечення органічного взаємозв'язку загальноосвітньої та професійної підготовки учнів і слухачів на основі принципів гнучкості, наступності, прогностичності, ступеневого характеру професійно-технічної освіти;
- розвиток педагогічної та професійної майстерності педагогічних працівників, їх загальної культури, створення мотивації і умов для професійного вдосконалення;
- інформаційне забезпечення педагогічних працівників з проблем освіти, педагогіки, психології, інформування про досягнення науки і техніки, передового педагогічного та виробничого досвідів;
- організаційно-методична допомога у розвитку педагогічної творчості, експериментально-дослідницькій роботі, впровадженні результатів наукових досліджень, передового досвіду, педагогічних технологій тощо;
- створення науково-методичного забезпечення предметів і професій, розробка та видання навчальних, методичних посібників, рекомендацій, наочних засобів навчання;
- забезпечення інтеграції навчального процесу, науки і практики.

Але не секрет, що більшість педагогів, які ведуть професійну підготовку, не мають педагогічної освіти, оскільки переважна більшість їх приходить до ПТНЗ з виробництва та після закінчення профільних ВНЗ. Тому значна частина

педагогічних працівників професійного навчання не на належному рівні володіють психолого-педагогічними знаннями. Також не всі педагогічні працівники здатні до адекватної самооцінки. В таких обставинах є нагальна

потреба доповнити роботу методичної служби ПТО в міжкурсний період педагогічних працівників питаннями сучасного психолого-педагогічного змісту

для підвищення професійної компетентності педагогів, які мають готувати висококваліфікованих робітників для економічного розвитку країни.

Вважається, що методична робота носить безперервний характер та тісно пов'язана з повсякденною педагогічною діяльністю.

У Положенні про методичну роботу в ПТНЗ зазначено, що вона є системою аналітичної, діагностичної, пошукової, дослідницької, науково-практичної та інформаційної діяльності педагогічних працівників та спрямована

на забезпечення ефективності навчально-виховного процесу ПТНЗ.

Якщо розглядати методичну роботу педагогів професійного навчання ПТНЗ в системі, то можна виділити такі компоненти даної системи:

- - формування професійної педагогічної культури;
- - нарощування професійних і світоглядних знань;
- - продукування нових педагогічних ідей, технологій;
- - узагальнення та поширення перспективного педагогічного досвіду.
- - розвиток та оновлення змісту навчання;
- - підвищення фахового рівня;
- - удосконалення навчально-виховного процесу;
- - впровадження інноваційних педагогічних та виробничих технологій у навчальний процес.

Здійснюючи аналіз змісту методичної роботи педагогічних працівників в ПТНЗ, можна відокремити форми, які є основоположними для розвитку професійно-педагогічної діяльності, а саме: організаційно-методичну діяльність.

Так як спектр такої діяльності занадто різноманітний, то слід виділити основні форми як колективної, так і індивідуальної методичної роботи, що забезпечують методичне їх зростання.

Основними колективними формами є педагогічні ради, предметні методичні об'єднання, школи молодого викладача (майстра виробничого навчання), школи педагогічної майстерності, школи передового педагогічного та виробничого досвіду, майстер-класи, науково-теоретичні конференції, практичні семінари з обміну досвідом роботи, педагогічні читання тощо.

Індивідуальна методична робота, на відміну від колективної, забезпечує особистісно-орієнтований підхід до формування методичної компетентності. Враховуючи потреби педпрацівника професійної підготовки у методичному його зростанні, можна виділити такі види методичної діяльності:

- підвищення кваліфікації в закладах післядипломної освіти, підвищення професійно-педагогічного рівня на виробництві, вдосконалення знань і умінь з сучасних технологічних процесів запровадження передових методів праці, здійснення підготовки до проведення різних форм організації

навчально-виховного процесу у ПТНЗ тощо;

- навчально-методичне та інформаційне забезпечення навчально-виховного процесу, який сприяє, в першу чергу, розробці навчально-методичної та плануючої документації теоретичного і виробничого навчання, комплексно-методичному забезпеченню предметів і професій, опрацюванню дидактичних засобів навчання (документації письмового інструктування), тестових і практичних завдань тощо;

- участь у дослідницькій діяльності, яка спрямована на виявлення результатів сформованих професійно-теоретичних і професійно-практичних знань і умінь учнів на основі критеріального рейтингу.

Провідну роль у вдосконаленні методичної компетентності педпрацівників в межах регіону відіграють науково (навчально)-методичні центри, які покликані забезпечувати різнорівневу та індивідуальну допомогу на

основі суб'єктивно-діяльнісного підходу до задоволення їх освітніх проблем.

Основними завданнями навчально-методичних центрів профтехосвіти з розвитку методичної компетентності педагогічних працівників професійного навчання є такі:

- методичне та інформаційне забезпечення освітнього, навчально-виробничого і навчально-виховного процесів;

- організація освітньої навчально-методичної роботи у ПТНЗ;

- вивчення, узагальнення та розповсюдження перспективного освітнього, педагогічного досвіду та нових педагогічних інноваційних технологій;

- організація перепідготовки, підвищення кваліфікації педагогічних працівників ПТНЗ;

- організація та проведення в ПТНЗ олімпіад, конкурсів професійної майстерності серед учнів і педагогічних працівників, спартакіад серед учнівської молоді, оглядів-конкурсів матеріально-технічної бази, конкурсів художньої самодіяльності та інших напрямків діяльності;

- здійснення зв'язків з освітніми, науковими, методичними установами та організаціями, ВНЗ, інформаційними установами з питань удосконалення професійної і загальноосвітньої підготовки учнів, обміну передовим педагогічним та виробничим досвідом;

- організація роботи методичних секцій та методичних об'єднань з професій та навчальних дисциплін в професійно-технічних навчальних закладах;

- організація і проведення науково-практичних конференцій і семінарів, обласних (регіональних) шкіл перспективного досвіду, обласних (регіональних)

методичних секцій, педагогічних читань, виставок, конкурсів тощо;

- здійснення дослідно-експериментальної роботи щодо вдосконалення змісту, форм і методів навчання;

- організація та проведення виставок педагогічної, навчальної, наукової, навчально-методичної та методичної, а також іншої літератури, навчально-

наочного приладдя та технічних засобів навчання тощо;

- здійснення моніторингу професійної, в тому числі методичної компетентності та рівня готовності педагогічних працівників до інноваційної діяльності.(додаток 1)

Вибір напрямів діяльності НМЦ ПТО визначається провідними тенденціями розвитку методичної роботи в професійно-технічній освіті в цілому, відповідає потребам часу та спрямований на вирішення конкретних завдань підвищення ефективності фахового зростання педагогічних працівників.

Моніторинг професійної майстерності

Мета: підвищити рівень педагогічної майстерності й максимально розвинути творчий потенціал кожного педпрацівника.

Суб'єкт управління : адміністрація ДПТНЗ «МПАЛ ім. М.Данканича»

Об'єкт дослідження: знання і вміння, педагогічні здібності, самоосвіта й дослідницька діяльність педпрацівників ліцею.

Зміст моніторингових процедур :

- професійно-фахове зростання педагога;
- розвиток творчого потенціалу в професії діяльності;
- удосконалення особистісних якостей;
- рівень навчальних досягнень учнів;
- розвиток ключової компетентності учнів.

Методи дослідження:

- вивчення документації медпрацівників;
- відвідування уроків;
- соціологічні методи;
- аналіз результатів атестації, курсової перепідготовки;
- аналіз виконання навчальних планів та програм;
- організація роботи зі здібними та обдарованими учнями;
- вивчення стану впровадження інноваційних технологій особистісно зорієнтованого навчання й виховання учнів.

Критерії професійної компетентності;

- знання теоретичних і практичних основ предмета;
- знання сучасних досягнень у методиці викладання;
- вміння аналізувати свою діяльність;
- вміння застосовувати різні форми навчання з використанням комп'ютерних технологій;
- вміння організовувати позакласну роботу, спрямовану на розвиток потенційних можливостей учня;
- знання нових педагогічних концепцій;
- знання теорії педагогіки та вікової психології учня.

Проведення моніторингу педагогічної майстерності сприяло заповненню діагностичної карти професійного рівня педагога дало змогу здійснити загальношкільний моніторинг якості діяльності педагогічних кадрів, за якого методична служба отримує реальну картину щодо динаміки професійних досягнень й ускладнень педагогів, відповідності результатів педагогічної діяльності меті ліцею.

Удосконаленню фахової та професійної майстерності педагогів сприяє:

- спрямування діяльності методичних комісій ліцею на підготовку педагога до викладання навчальних дисциплін ;
- створення творчої групи з розробки навчально-методичного посібника щодо створення стандартів само оцінювання професійної діяльності педагога “портфолію педпрацівника”
- посилення співпраці тандему <<молодий учитель – наставник>>;
- напрацювання орієнтованих критеріїв оцінювання роботи педпрацівника в між атестаційних період (рейтинг).

Під час проведення атестації педагогічних кадрів проводимо моніторинг професійного рівня педагога за такими критеріями:

- знання нормативних документів;
- самоосвіта – творчий підхід до вибору способів, методів, прийомів, засобів забезпечення особистісно зорієнтованого навчання через зміст навчального предмета;
- участь викладача в розробці методик і технологій розвитку навчально – виховного процесу;
- уміння викладача змодельовати активну діяльність учня до уроку та на уроці, позакласну роботу з предмета;
- ведення ліцею документації (поурочні плани, ведення журналів, навчальної програми й дотримання єдиного орфографічного режиму);
- уміння педпрацівника підтримувати життєдіяльність ліцею;
- виконання дисципліна;
- робота з батьками та виконання громадських доручень.

Функції моніторингу професійної педагогічної майстерності :

- відстеження результатів навчальної діяльності учнів;
- прогнозування розвитку педагогічної майстерності викладача на підставі отриманої інформації;
- створення незалежної експертизи результатів експериментальної роботи викладача;
- експертиза рівня педагогічної майстерності педпрацівників;
- вирішення завдань на підставі контрольних і прогнозуючих висновків;
- оцінювання ефективності інноваційної діяльності.

Методична культура передбачає високий рівень розвитку особистості педпрацівника та його професійної майстерності в організації та здійсненні навчально-виховного процесу, у самореалізації, самовдосконаленні, підвищенні кваліфікації. Вона є рушійною силою професійної майстерності.

Результати даного дослідження свідчать, що педпрацівникам ліцею потрібно більше уваги приділити самоосвіті, навчально-методичній роботі в між курсовий період, формуванню педагогічної майстерності. Адже, методична культура формується реально з мистецтвом викладання і полягає в осмисленні свого педагогічного досвіду.